

Μουσικό Σχολείο Τρικάλων-Σχολικό Έτος 2015-16.

*Συνθετική εργασία του μαθητή του Α΄2 Λυκείου
ΧΑΤΖΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΗΛΙΑΔΗ ΑΜΑΛΙΑ, φιλόλογος-ιστορικός

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία αποτελεί τη μακροβιότερη αυτοκρατορία στην ιστορία. Για πάνω από μία χιλιετία, ήταν κυρίαρχη στην περιοχή των Βαλκανίων, τις ακτές της Αφρικής αλλά και σε μεγάλο μέρος της Δυτικής Ασίας. Τα χρονικά της όρια ξεκινούν (επί Μεγάλου Κωνσταντίνου) από τα εγκαίνια της Κωνσταντινούπολης στις *11 Μαΐου του 330* και φτάνουν ως την τελική της πτώση, την άλωση από τους Οθωμανούς, στις *29 Μαΐου του 1453*.

ΙΣΤΟΡΙΑ

➤ ΑΠΟ ΤΗΝ ΡΩΜΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ

Έχοντας διανύσει τετρακόσια χρόνια επεκτατικής πολιτικής, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία καταλαμβάνει πλέον μια τεράστια γεωγραφική έκταση που εκτείνεται από τη σημερινή Πορτογαλία έως τη Συρία, την Αίγυπτο και την Τραπεζούντα. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο υπήρχε αδυναμία ελέγχου και διατήρησης ειρήνης και ασφάλειας στην απέραντη αυτοκρατορία. Έτσι, το 293 ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Διοκλητιανός εισήγαγε ένα νέο σύστημα διοίκησης της αυτοκρατορίας, την τετραρχία, με το οποίο διαμοιραζόταν η αυτοκρατορική εξουσία σε τέσσερις συναυτοκράτορες, ο καθένας από τους οποίους διοικούσε μία μεγάλη γεωγραφική και διοικητική περιφέρεια, που ονομαζόταν *υπαρχία*. Στο κάθε τμήμα κυβερνούσε ένας καίσαρας και ένας αύγουστος. Συγκεκριμένα στο ανατολικό τμήμα κυβερνούσε ο Διοκλητιανός Αύγουστος μαζί με τον καίσαρα Γαλέριο ενώ αντίθετα στο δυτικό κυβερνούσαν ο Κωνστάντιος Χλωρός καίσαρας και ο Μαξιμιανός αύγουστος. Διαμάχες ξέσπασαν ανάμεσα στους διαδόχους του Διοκλητιανού και του Μαξιμιανού. Ο γιος του Κωνσταντίου Χλωρού Κωνσταντίνος, αφού νίκησε τον Μαξέντιο έξω από τη Ρώμη το 312, κυριαρχεί στο δυτικό τμήμα της αυτοκρατορίας μαζί με τον Λικίνιο στο ανατολικό. Οι δύο συναυτοκράτορες, υπογράφουν το 313 μ.Χ. στα Μεδιόλανα της Ιταλίας, το διάταγμα της ανεξιθρησκίας σύμφωνα με το οποίο σταμάτησαν οι διωγμοί των χριστιανών και αναγνωρίστηκε ο χριστιανισμός ως θρησκεία. Οι διαμάχες συνεχίστηκαν και τελικά ο Κωνσταντίνος νικά τον Λικίνιο και γίνεται μονοκράτορας. Εκτιμώντας την κατάσταση που επικρατούσε στην Αυτοκρατορία, ο Κωνσταντίνος προχώρησε σε μια σειρά από μεταρρυθμίσεις :

- Καθιέρωσε στη διοίκηση της διάκριση της πολιτικής από τη στρατιωτική εξουσία.
- Έκοψε και έθεσε σε κυκλοφορία ένα πολύ σταθερό χρυσό νόμισμα.
- Μετέφερε την πρωτεύουσα από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη.
- Συγκάλεσε το 325 μ.Χ. στη Νίκαια της Βιθυνίας την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο με σκοπό την αντιμετώπιση τα των αιρέσεων.

Αναμφισβήτητα η σημαντικότερη, όπως αποδείχθηκε, μεταρρύθμισή του, ήταν η ίδρυση της νέας πρωτεύουσας στην περιοχή του Βυζαντίου. Η απόφαση αυτή υπαγορεύτηκε κυρίως από τους ακόλουθους λόγους :

- Η νέα πρωτεύουσα, είχε μοναδική γεωπολιτική θέση, αφού βρισκόταν στο σταυροδρόμι της Ασίας και της Ευρώπης, του

Εύξεινου Πόντου και της Μεσογείου, και μεγάλη εμπορική σημασία.

- Η Ανατολή διέθετε, σε αντίθεση με τη Δύση, ακμαίο πληθυσμό και οικονομία.
- Οι Χριστιανοί, στους οποίους ο Κωνσταντίνος στηρίχθηκε πολιτικά, ήταν πολυπληθέστεροι στην Ανατολή.
- Οι μεγάλες πόλεις της Ανατολής υπέφεραν από θρησκευτικές συγκρούσεις.
- Από το Βυζάντιο μπορούσε να αποκρούσει ευκολότερα τους Γότθους και τους Πέρσες.

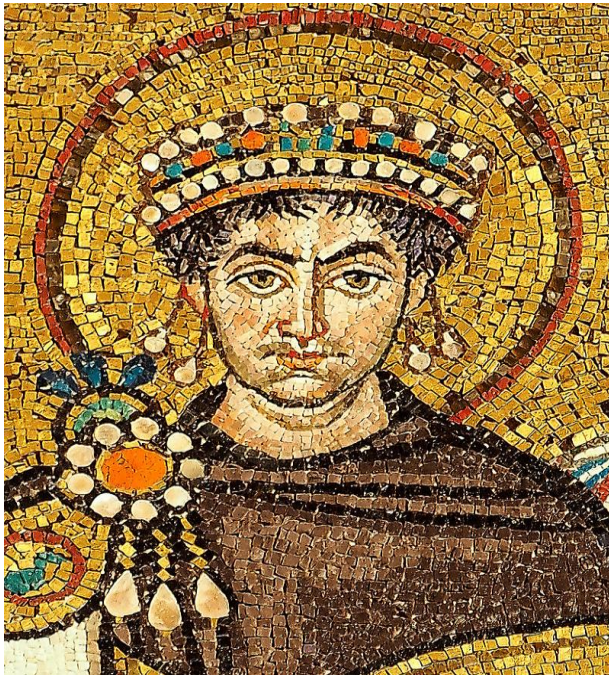
Τα εγκαίνια της νέας πόλης έγιναν στις 11 Μαΐου του 330, η οποία πήρε το όνομα του ιδρυτή της (Κωνσταντινούπολη).

➤ ΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ Α΄

Ο Αυτοκράτορας Θεοδόσιος Α΄, το 395, διαιρεί και πάλι την Αυτοκρατορία σε ανατολική και δυτική ώστε να τη μοιράσει στους δύο γιούς του, τον Ονώριο που παρέλαβε το Δυτικό και τον Αρκάδιο που παρέλαβε το Ανατολικό τμήμα του απέραντου κράτους. Η μεταρρύθμιση αυτή ωστόσο αποδείχθηκε καθοριστική για την εξέλιξη της Βυζαντινής Ιστορίας μια και το δυτικό τμήμα, μη αντέχοντας τις συνεχείς επιδρομές των γερμανικών φύλων, καταρρέει και υποτάσσεται στους εισβολείς. Το 476 σημαδεύει την οριστική πτώση του δυτικού ρωμαϊκού κράτους.

➤ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

Σημαντικό έργο επιτέλεσε ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός (527-565), καθώς κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησής του συντελέστηκαν αξιοσημείωτα επιτεύγματα :

- Αντιμέτωπισε αποφασιστικά τη γνώστη «Στάση του Νίκα» (532), την εξέγερση δηλαδή των δήμων, Πράσινων και Βενετών, στο χώρο του Ιπποδρόμου. Ως ακόλουθο της εξέγερσης αυτής, ο Ιουστινιανός ενίσχυσε την αυτοκρατορική εξουσία και περιόρισε σημαντικά τη δύναμη των δήμων.
- Προσπάθησε να περιορίσει τη δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων και να προστατεύσει τους ελεύθερους αγρότες.
- Στο θρησκευτικό τομέα, κατεδίωξε τους οπαδούς των αιρέσεων και ανέστειλε τη λειτουργία της Νεοπλατωνικής Ακαδημίας στην Αθήνα.
- Κωδικοποίησε το Ρωμαϊκό Δίκαιο.
- Εξέδωσε σε πέντε χρόνια τον Ιουστινιανό Κώδικα, τον Πανδέκτη και τις Εισηγήσεις. Οι Νεαρές του, δηλαδή οι νέοι νόμοι του, εκδόθηκαν στα Ελληνικά και αποτέλεσαν τη βάση του Δικαίου της Νεότερης Ευρώπης.
- Κατασκεύασε πλήθος οικοδομών που ήταν χρήσιμες στην άμυνα, στην θρησκεία και την υποδομή. Η Αγία Σοφία είναι το λαμπρότερο κτίσμα της βυζαντινής τέχνης εκπροσωπώντας το νέο

ρυθμό, βασιλικό μετά τρούλου.

- Κύρια μέριμνά του ήταν η ανάκτηση των χαμένων εδαφών. Έτσι καταλύθηκε το Βανδαλικό και του Οστρογοθικού Βασίλειο.

➤ ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η Μεσοβυζαντινή περίοδος (6^{ος}-7^{ος} αιώνας), κυριαρχείται από τις εμφανίσεις νέων φύλων στις εκτάσεις της Αυτοκρατορίας. Σλάβοι, Βούλγαροι, Λογγοβάρδοι και Άραβες προκαλούν αναταραχές και ανακατατάξεις στα εδάφη και στη γεωγραφία του κράτους. Ωστόσο, επί Μακεδονικής Δυναστείας, η αυτοκρατορία πέτυχε σημαντικές

επεκτάσεις και στην ανατολή και στην δύση, καταλαμβάνοντας την Κρήτη, την Κύπρο, τις περιοχές του Δούναβη, τα Ιεροσόλυμα και την Μεσοποταμία. Τους Μακεδόνες Αυτοκράτορες, διαδέχθηκε ο Βασίλειος Β΄ ο Βουλγαροκτόνος στα χρόνια του οποίου, η οικονομία άνθισε τόσο πολύ που, όπως αναφέρουν οι ιστορικοί, το ετήσιο εισόδημα της αυτοκρατορίας έφτανε τους 100 τόνους χρυσού! Στο πέρας των χρόνων, ο Βασίλειος, κατέλαβε την Κριμαία, τη Μέση Ανατολή αλλά και την Αραβική Χερσόνησο. Κατακτά τον Καύκασο, την Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν και τη Γεωργία. Επίσης την περίοδο της βασιλείας του, στάλθηκε χριστιανική πρεσβεία που εκχριστιάνισε τους Ρώσους.

➤ ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Στα χρόνια που ακολουθούν, εμφανίζονται αρκετοί εχθροί για το Βυζάντιο. Οι Σελτζούκοι Τούρκοι, σκληροτράχηλοι και ανδρείοι πολεμιστές, δείχνουν ικανοί να πληγώσουν βαθύτατα την αυτοκρατορία. Με τη μάχη του Ματζικέρτ, οι Σελτζούκοι καταλαμβάνουν σχεδόν ολόκληρη τη Μικρά Ασία ενώ από την άλλη οι Νορμανδοί καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος της Ιταλίας με τη νίκη ενάντια στις αμυνόμενες βυζαντινές μονάδες στο Μπάρι.

➤ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ Α΄ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Οι σταυροφορίες ήταν μια κίνηση που εκδηλώθηκε στη Δύση τον 11^ο αι. και απέβλεπε στην απελευθέρωση των Αγίων Τόπων από τους Σελτζούκους. Οι παράγοντες ήταν :

- Η φημολογία για τις ωμότητες Αράβων και Τούρκων κατά των προσκυνητών.
- Τα οικονομικά προβλήματα της Δύσης.
- Το κάλεσμα για βοήθεια που απηύθυνε ο αυτοκράτορας Αλέξιος Α΄ Κομνηνός στους ηγεμόνες της.

Οι σταυροφορίες ήταν τέσσερις. Οι πρώτες τρεις είχαν θρησκευτικό χαρακτήρα, ωστόσο βαθμιαία υποχώρησαν τα θρησκευτικά και κυριάρχησαν τα υλικά μέσα. Το αποκορύφωμα της εξέλιξης αυτής σημειώθηκε με την τέταρτη σταυροφορία. Οι σταυροφόροι, οι υποτιθέμενοι στρατιώτες του Χριστού, που είχαν αρχικό στόχο την Αίγυπτο και τη Συρία, παρεξέκλιναν από αυτόν, πολιορκήσαν και

κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη (1204).

Η Βυζαντινή εξουσία ωστόσο συνέχισε να ασκείται σε τρία κράτη :

- ❖ Την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
- ❖ Το Δεσποτάτο της Ηπείρου
- ❖ Την Αυτοκρατορία της Νίκαιας

Έπειτα από κάποιες μυστικές επιχειρήσεις, ο στρατηγός Αλέξανδρος Στρατηγόπουλος, ανακατέλαβε την Πόλη (1261).

➤ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥΣ

Μωάμεθ Β΄ ο Πορθητής

Η τελευταία περίοδος της Βυζαντινής Ιστορίας σηματοδοτεί και την άνοδο της οικογένειας των Παλαιολόγων στον θρόνο. Την ίδια περίοδο, μια νέα φυλή, οι Οθωμανοί, κάνουν την εμφάνισή τους. Μέσα σε λίγα χρόνια και με αλλεπάλληλες νίκες ενάντια στους Βυζαντινούς,

καταφέρνουν και ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της Μικράς Ασίας καθώς και ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων και της Μεσογείου. Ο σουλτάνος Μουράτ Β΄ κατέλαβε τα Γιάννενα και τη Θεσσαλονίκη (1430). Όλα πλέον έδειχναν ότι η Αυτοκρατορία είχε φτάσει στο τέλος της. Ο διάδοχος του Μουράτ, Μωάμεθ Β΄ ο Πορθητής, ξεκίνησε το σχέδιο της πολιορκίας. Αρχικά, έχτισε το φρούριο της Ρούμελης στην ευρωπαϊκή ακτή του Βοσπόρου για να εμποδίσει τον επισιτισμό της Πόλης από τον Εύξεινο. Η πολιορκία κράτησε 54 ημέρες (6 Απριλίου-29 Μαΐου 1453).

Κωνσταντίνος Παλαιολόγος

Ο γενναίος αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ΙΑ΄ διέθετε ελάχιστες δυνάμεις. Η υπεροχή των Τούρκων σε στρατιώτες και οπλισμό ήταν συντριπτική. Η τελική έφοδος έγινε τη νύχτα της 29^{ης} Μαΐου. Κατόπιν σφοδρού βομβαρδισμού και συνεχών επιθέσεων, οι γενίτσαροι πέρασαν από τα ρήγματα των τειχών και έγιναν κύριοι της Πόλης.

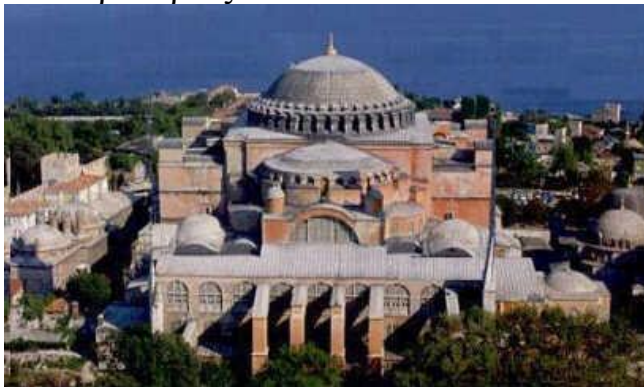
Η Πόλις Εάλω

ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Οι βυζαντινοί στο πέρασμα των αιώνων ανέπτυξαν αξεπέραστο πολιτισμό και δημιούργησαν απείρου κάλλους έργα σε όλους τους τομείς:

❖ Αρχιτεκτονική :

Η Βυζαντινή περίοδος, σηματοδοτεί την εμφάνιση ενός νέου αρχιτεκτονικού ρυθμού, του βασιλικού με τρούλο. Αξεπέραστο μνημείο τέτοιου ρυθμού είναι η Αγία Σοφία, που αποτελούσε το σπουδαιότερο δείγμα για όλους τους μεταγενέστερους Βυζαντινούς ναούς αλλά και σύμβολο εξουσίας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

❖ Ζωγραφική :

Με την επικράτηση του Χριστιανισμού, αρχίζουν να διακρίνονται αυστηρά θρησκευτικά θέματα. Χαρακτηριστικό δείγμα αποτελούν οι εικόνες, οι τοιχογραφίες και τα ψηφιδωτά. Ωστόσο πολλά έργα δε διασώθηκαν καθώς καταστράφηκαν κατά την περίοδο της εικονομαχίας.

❖ Γλυπτική :

Στα χρόνια της Μακεδονικής Δυναστείας, αναπτύχθηκε η γλυπτική στο Βυζάντιο. Τα θέματα των γλυπτών είναι κυρίως γεωμετρικά με έντονα διακοσμητικό χαρακτήρα, ενώ σπανιότερα απεικονίζονται και ανθρώπινες μορφές κυρίως αυτοκρατόρων.

❖ Μουσική :

Ίσως η πιο διαχρονική συνεισφορά της Βυζαντινής περιόδου είναι η μουσική της. Η μουσική αυτή μεταφράζεται κι απαρτίζεται ως αποκλειστικά από ελληνικά κείμενα ως μελωδία. Οι αρχές της χρονολογούνται γύρω στον 4^ο αιώνα από τον Μέγα Κωνσταντίνο. Το βυζαντινό άσμα ήταν μονωδικό, σε ελεύθερο ρυθμό, και προσπάθησε συχνά να απεικονίσει μελωδικά την έννοια των λέξεων. Η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε ήταν η ελληνική. Ο βυζαντινός ύμνος, του οποίου υπήρξαν τρεις τύποι, ήταν η μέγιστη έκφανση αυτού του μουσικού είδους.

(7)
 Α α α η ος α α η ι ος α α η ος Κυ υ ρι ος
 α α α ωθ πλη # # ρης ο ου ρυ νο ο ο ο ος
 και # # η # η # ρς δο ο ο η # ρς σου ου Ω
 σαν να α εν τοις υ υ υ φι ι ι ι ι οίος ευ
 λο η με νος ο ερ χο ο με ε νο ος ε υ ο νο ο
 μα η ι Κυ υ υ ρι ι ι ι ι ου Ω σαν να α α α
 ο ο εν τοις υ υ υ φι ι ι ι ι οίος
 Α α α μ # # # ν
 α α α α α μ # # # # # ν
 ε ε ε ε ε υ υ υ ν μου ου ου μεν ε ε ε ε
 ευ λο ο του ου ου με ε εν σοι οι οι ε ευ χα
 ρι ι οίου ου με εν Κυ υ ρι ι ε ε και δε ο ο
 με ε θα α α σου ο ο θε ε ο ο ο ο ος # #
 # # μαν

❖ Φιλοσοφία :

Κύρια, αν όχι μοναδική, πηγή της Βυζαντινής φιλοσοφίας είναι η χριστιανική σκέψη και ηθική έτσι όπως αυτή εκφράστηκε από τους μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας. Προσπάθησαν να ερμηνεύσουν με τη φιλοσοφία τα μυστήρια του Τριαδικού Θεού. Τρεις είναι οι λέξεις κλειδιά: Κάθαρση (της ψυχής και του σώματος), φωτισμός και θέωση. Η έκθεση των δογμάτων και οι φιλοσοφικές αρχές, ως σχηματικές παραστάσεις που βοηθούν τη διατύπωση, είναι οργανικά δεμένα και η θεολογία κατά την περιγραφή και την ανάλυση της δεν αποβάλλει το φιλοσοφικό ένδυμα και με τη σειρά της η φιλοσοφική σκέψη το θεολογικό περιεχόμενο.

ΚΛΕΙΝΟΝΤΑΣ

Βυζαντινοί λόγιοι είχαν μεγάλη συμβολή στη διατήρηση και αντιγραφή κλασικών χειρογράφων που εμπλούτισαν την Αναγέννηση στη δυτική Ευρώπη.

Η μνήμη του ελληνικού παρελθόντος που αναβίωσε τους τελευταίους χρόνους της αυτοκρατορίας συντέλεσαν στη γένεση του νεοελληνικού πατριωτισμού και των ιδεών που τελικά οδήγησαν στη δημιουργία του ελληνικού εθνικού κινήματος κατά τον δέκατο ένατο αιώνα.

Η ρωμαϊκή ταυτότητα επιβίωσε της πτώσης της αυτοκρατορίας. Μετά την οθωμανική κατάκτηση, η ονομασία «Ρωμαίοι» χρησιμοποιήθηκε για να αναφερθεί στο σύνολο της πολύγλωσσης και πολυεθνικής ορθόδοξης κοινότητας της οθωμανικής αυτοκρατορίας, ενώ μετά την ίδρυση του ελληνικού εθνικού κράτους οι όροι «*Ρωμιός*» και «*Ρωμιοσύνη*» χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν την ορθόδοξη και λαϊκή όψη της νεοελληνικής ταυτότητας.